

31.8.2011

Dnro 2016/4/11

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

HUOLIMATTOMUUS PÄIVÄSAKON RAHAMÄÄRÄN SELVITTÄMISESSÄ JA PERUSTELEMISSÄ

1 KANTELU

Asianajaja - - - arvosteli A:n puolesta Pohjois-Savon kärjäoikeuden notaarin B:n menettelyä hänen ratkaistessaan - - - A:ta koskevan rattijuopumusasian - - -. Asia on käsitelty kirjallisessa menettelyssä, jossa A:n puolesta annetun kirjallisen vastauksen liitteenä on ollut A:n vuoden 2010 tuloja kuvaava palkkalaskelma. Kirjelmässä on kerrottu, että A:n viimeksi vahvistettu verotus vuodelta 2008 ei kuvaa hänen oikeudenkäynnin aikaisia tuloja, koska hänellä on ollut vuonna 2008 yksittäiseen kauppaan perustuvat huomattavat pääomatulot. Kantelun mukaan notaari B on jättänyt tulojen muutoksen huomioimatta eikä ole hankkinut lisäselvitystä tulotietojen olennaisesta ristiriidasta. Kärjäoikeuden tuomiosta ei ilmene, millä tavoin päiväsakon rahamäärään (2 718 euroa) on päädytty.

Kärjäoikeus määräsi A:lle 81 540 euron sakon. Valituksen johdosta Itä-Suomen hovioikeus on 17.3.2011 antamallaan tuomiolla oikaissut sakon oikeaksi määräksi 4 200 euroa (päiväsakon määrän ollessa 140 euroa).

- - -

3 RATKAISU

3.1 Asiakirjoista ilmeneviä tietoja

Kanteluun oheistetun A:n kärjäoikeudelle antaman vastauksen liitteeksi on oheistettu palkkalaskelma, josta vastauksen mukaan ilmenevät hänen senhetkiset tulonsa. Vastauksen mukaan ”viimeksi vahvistettu verotus ei kuvaa A:n nykyisiä tuloja, koska hänellä on tuolloin ollut yksittäiseen kauppaan perustuvia pääomatuloja”.

Liitteenä olevan maksupäivää 13.8.2010 kuvaavan palkkalaskelman mukaan A:n kuukausipalkka on 13 860 euroa ja luontaisedut 1 140 euroa.

Pohjois-Savon kärjäoikeus luki A:n syyksi rattijuopumuksen - - - tuomiolla, jonka on allekirjoittanut notaari B. Tuomiota on perusteltu sillä, että A oli tunnustanut teon, luopunut oikeudestaan suulliseen käsittelyyn ja suostunut asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä. Tuomiossa on lisäksi ajo-kieltoa koskevat perustelut. Tuomiolauselman mukainen rangaistusseuraamus on 30 päiväsakkoa á 2 718 euroa = 81 540 euroa.

Itä-Suomen hovioikeus totesi - - - tuomioissa, että käräjäoikeuden vahvistama päiväsakon rahamäärä on perustunut vuoden 2008 verotustietoihin. A oli ilmoittanut hänellä olleen tuolloin huomattavat yksittäiseen kauppaan perustuvat pääomatulot. Vuoden 2009 verotuspäätöksestä ja A:n palkkalaskelmista vuodelta 2010 ilmeni, että hänen tulonsa olivat olennaisesti alentuneet vuoden 2008 tuloihin nähden. Sen vuoksi hovioikeus vahvisti päiväsakon rahamääräksi vuoden 2009 verotustietojen perusteella ja A:n elatusvelvollisuus huomioon ottaen 140 euroa (= 4 200 euroa).

3.2

Selvitysten sisältö

Varatuomari **B** kertoi selvityksessään, että hän on ratkaissut notaarina kirjallisessa menettelyssä kantelijaa koskevan rattijuopumusasian. A:n puolesta annetussa kirjallisen vastauksen liitteenä on ollut elokuun 2010 palkkatuloja koskeva palkkalaskelma, joka sisälsi myös laskelman elokuuhun 2010 mennessä kertyneistä vuoden 2010 palkkatuloista.

B kertoi, että kirjallisessa menettelyssä asiaa ratkaistessaan notaarilla on käytettävissään viimeksi vahvistetun verotuksen tiedot vastaajan tuloista, tässä tapauksessa vuoden 2008 verotustiedot. Sihteeri toimittaa notaarille muun muassa sakkolaskurin, josta tulot ilmenevät. Tässä asiassa B laski kirjallisen vastauksen liitteenä olevan palkkatodistuksen mukaan laskettavat vuositulot, ja vertasi niitä vuoden 2008 verotuksen mukaiseen sakkolaskurin osoittamaan summaan. B havaitsi, että ilmoitettujen tulojen mukaan lasketut vuositulot vuodella 2010 olivat suuremmat kuin sakkolaskurin ilmoittamat. Koska kyse oli huomattavan suurista tuloista, pyysi B sihteerin avukseen. He laskivat tulot yhdessä uudelleen ja päätyivät samaan lopputulokseen.

Esille tulleesta ristiriidasta johtuen B kysyi vielä neuvoa vastuulliselta tuomarilta, joka antoi ohjeeksi määrätä sakkorangaistus alhaisempien tulojen, eli tässä tapauksessa sakkolaskurin mukaisten tulojen mukaan, ja sakkojen poikkeuksellisen suuren summan vuoksi kohtuullistaa päiväsakkojen lukumäärää. Tavallisesti tapauksessa, jossa vastaaja on syyllistynyt rattijuopumukseen nautittuaan alkoholia niin, että litrassa uloshengitysilmaa on ollut ajon jälkeen vähintään 0,33 milligrammaa alkoholia, on rangaistukseksi ohjeellisesti määrättävä noin 40 päiväsakkoa. B kertoi kuitenkin noudattaneensa tuomarilta saamiaan ohjeita ja määrännyt A:lle rangaistukseksi 30 päiväsakkoa.

Varatuomari B katsoi, että käräjäoikeudelle ei ollut esitetty selvitystä siitä, että A:n tulot olisivat olleet vuoden 2008 verotustiedoista ilmeneviä tuloja pienemmät. B ei katsonut lisäselvitysten pyytämistä tarpeelliseksi keskusteltuaan asiasta vastuullisen tuomarin kanssa. B katsoi toimineensa asiassa siten ja sillä tarkkuudella ja huolellisuudella, kuin notaarin voidaan olettaa toimivan, ja noudattaneensa asianmukaisia ohjeita ja toimintaperiaatteita.

Pohjois-Savon käräjäoikeuden **laamanni** totesi lausunnossaan, että hänen käsityksensä mukaan B on tulkinnut väärin palkkatodistusta, ja katsonut A:n kuukausitulon palkkatodistuksesta ilmenevää määrää suuremmaksi. Palkkatodistus on jossain määrin epäselvä, mutta siitä kuitenkin ilmenee riittävän selvästi kuukausipalkka. Laamanni kertoi selvityksessä viitatun vastuullisen tuomarin olevan käräjätuomari C, joka on erittäin tarkka ja huolellinen. C kertoi B:n keskustelleen asiasta ruokatunnille käveltäessä, mutta C ei muistanut tarkkaan keskustelun yksityiskohtia. B ei ollut näyttänyt C:lle mitään asiakirjoja.

Laamanni piti todennäköisenä, että B on kysynyt, ottaako hän huomioon vuoden 2008 verotustiedot vai palkkatodistuksesta ilmenevät, B:n käsityksen mukaan, korkeammat tulot. C on tietysti vastannut,

että alhaisemmat tulot otetaan huomioon. laamannin mukaan C ei ole voinut tietää eikä edes varoa, että notaari oli tulkinnut väärin palkkatodistuksen.

Laamanni totesi, että kyse on inhimillisestä virheestä, joka on korjattu.

3.3

Kannanotto

Päiväsakon rahamäärää koskevan rikoslain 2 a luvun 2 §:n 3 momentin mukaan kuukausitulon laskemisen ensisijaisena perusteena ovat sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukaiset tulot. Jos sakotettavan tuloja ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista tai ne ovat olennaisesti muuttuneet viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen, ne voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella. Päiväsakko määrätään tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikaisten tietojen perusteella (4 mom.).

Asiassa saadun selvityksen mukaan A:n vuoden 2009 verotuspäätös ei ole ollut Pohjois-Savon kärjäoikeuden käytävissä, mutta se oli käytävissä Itä-Suomen hovioikeudessa. Hovioikeuden käytävissä on ilmeisesti ollut useampia A:n palkkalaskelmia vuodelta 2010. Asian ratkaisu on näin ollen voitu hovioikeudessa perustaa kärjäoikeuskäsittelyyn verrattuna kattavampaan selvitykseen. Hovioikeus on muuttanut päiväsakon rahamäärän lähelle A:n vaatimaa tasoa.

Varatuomari B on selvityksensä mukaan pyrkinyt selvittämään päiväsakon rahamäärää ensin sihteerin ja sitten kärjätuomarin kanssa. Laamannin lausunnosta käy kuitenkin ilmi, että konsultaatiokärjätuomarin kanssa on ollut pintapuolinen eikä B ole esittänyt jutun asiakirjoja kärjätuomarille. B:n suorittama asian esittely kärjätuomarille on ilmeisesti perustunut B:n palkkalaskelmasta tekemään tulkintaan. Sinänsä B:n pyrkimystä selvittää asiaa kärjätuomarin kautta on pidettävä perusteltuna asiassa, joka ei ole notaarille selvä. Kuitenkin kärjätuomarin antama neuvo voi olla vain niin oikeaan osuva kuin hänelle asiasta annetut lähtötiedot ovat paikkansa pitäviä.

Kärjäoikeuden menettelystä ja ratkaisusta vastaa asian notaarina käsitellyt ja ratkaissut B. Totean, että A on kirjallisessa vastauksessaan kärjäoikeudelle selvästi vedonnut tulojensa alentuneen viimeksi vahvistetussa verotuksessa ilmaistuun nähden. A:n puolesta ei ole kirjallisessa vastauksessa suoraan ilmoitettu, mikä hänen senhetkinen kuukausitulonsa on. Kuitenkin hänen oheistamansa palkkalaskelma on varsin selvä, koska siinä on ilmaistu muun muassa kuukausipalkka ja kuukausittaisten luontoisetujen määrä, vaikka näiden yhteissummaa ei olekaan ilmaistu. Palkkalaskelmassa on mainittu muun muassa myös rahapalkkojen ja luontoisetujen kertymät vuoden alusta.

Käytävissäni ei ole kaikkea kärjäoikeuden ratkaisun perusteena ollutta aineistoa kuten A:n verotustietoja eri vuosilta. Kuitenkin käytävissäni olevien tietojen valossa notaari B:n menettelyä asian käsittelyssä ja ratkaisemisessa voidaan pitää huolimattomana. Päiväsakon rahamäärän määrittämisessä ollutta epäselvyyttä olisi käsitykseni mukaan ollut asian olosuhteissa perusteltua pyrkiä selvittämään esimerkiksi pyytämällä vastaajalta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 a luvun 3 §:n mukainen kirjallinen lausuma vastaajan tuloista.

Sinänsä päiväsakon rahamäärän vahvistamiseen liittyvät kysymykset voivat olla oikeudellisesti vaikeita erityisesti tilanteissa, joissa sakotettavan tuloissa on tapahtunut olennaisia muutoksia viimeksi vahvistettuun verotukseen verrattuna (näin esimerkiksi korkeimman oikeuden äänin 3–2 antamassa ennakkoratkaisussa 2011:36). Nyt käsillä ollutta asiaa voidaan pitää näissä suhteissa epätyypillisenä ja oikeudellisesti normaalia vaativampana.

Totean, että käräjäoikeuden tuomiossa ei ole millään lailla perusteltu sitä, millä perusteella käräjäoikeus on määrittänyt päiväsakon rahamäärän. Käsitykseni mukaan asian olosuhteet olisivat edellyttäneet päiväsakon rahamäärän osalta perusteluja. Pidän käräjäoikeuden tuomiota arvostelulle alttiina oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:ssä säädettyjen perusteluvollisuuksien näkökulmasta.

Katson riittäväksi toimenpiteeksi asiassa kiinnittää B:n huomiota huolellisuuden noudattamiseen lainkäyttöasian ratkaisemisessa ja tuomion riittävään perustelemiseen.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen varatuomari B:n menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni Pohjois-Savon käräjäoikeuden laamannin kautta.